25 באפריל, 2022

לכבוד
יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט - חבר הכנסת גלעד קריב
וחברי ועדת חוקה, חוק ומשפט

הנדון: הצעות מכון זולת לשוויון וזכויות אדם לתיקון חוק הבחירות (דרכי תעמולה)

לשם התמודדות עם ידיעות כוזבות (פייק ניוז)

נייר עמדה זה מוגש לוועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת על ידי מכון זולת לשוויון וזכויות אדם, לקראת הדיון שיתקיים היום, 25 באפריל 2022, בנושא התיקונים שהציע חבר הכנסת ויו"ר הוועדה גלעד קריב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה). מכון זולת מציע במסמך זה הצעות לתיקונים בחוק הבחירות תוך התייחסות לניסיונות הונאת הבוחרים, בהמשך למחקר מקיף שפרסם המכון: פייק ניוז והפגיעה בזכויות אדם – אתגרים ודרכי התמודדות.

תופעת ההפצה של ידיעות כוזבות (פייק ניוז) הפכה במהירות לאחד האיומים המרכזיים על המשטרים הדמוקרטיים, ועל זכויות האדם והאזרח ברחבי העולם ובמדינת ישראל. בעקבות הצמיחה של הרשתות החברתיות באינטרנט, ההפצה של הידיעות הכוזבות הפכה להמונית ולמהירה באופן חסר תקדים בהיסטוריה האנושית. כדי להתמודד עם התופעה יש לחזק את המנגנונים הקיימים בחקיקה בישראל.

ההצעות שמציע מכון זולת לתיקוני החקיקה בחוק הבחירות (דרכי תעמולה) נועדו לעדכן ולחזק את הוראות החוק הקיימות ולהתאימן למאבק בתופעת ההפצה של ידיעות כוזבות, במטרה להפריע לקיום בחירות דמוקרטיות וחופשיות, תוך התייחסות ורגישות לצורך להגן במקביל על חופש הביטוי.

ההצעות מסדירות בחקיקה את החלטות היו"רים של ועדת הבחירות המרכזית, השופטים (בדימוס) חנן מלצר ואליקים רובינשטיין, בעניין תחולת הוראות מרכזיות בחוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959, גם על רשת האינטרנט (תב"כ 16/19 הבית היהודי ותב"כ 8/21 עו"ד שחר בן מאיר), ובכך משפרות את התאמת החוק למציאות בשנים האחרונות, שבה חלק ניכר מתעמולת הבחירות מופץ באינטרנט, וכן מסדירות את הפיקוח עליה. ההצעות לא מהווה תיקון מקיף לחוק, כפי שהציעה הוועדה לבחינת חוק הבחירות בראשות הנשיאה בדימוס דורית ביניש, אלא ממוקדות בסוגיית הידיעות הכוזבות.

אלה ההצעות שמכון זולת מציע לתיקון החוק:

- **מוצע לתקן את הוראות סעיף 10 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959**, ולהחיל את חובות הגילוי והזיהוי הקבועות בסעיפים קטנים (א)(3) ו-(ב)(5), בשינויים המחויבים, גם על מודעות באינטרנט או שמופצות בכל דרך אלקטרונית אחרת, לרבות מסרונים.
- **מוצע לתקן את חוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959, ולהוסיף סעיף** שלפיו ב-14 הימים שלפני הבחירות (משך זמן זהה לקבוע בסעיף 15(א)(ד) בעניין תעמולה בטלוויזיה), לא תפורסם תעמולת בחירות באינטרנט או בכל דרך אלקטרונית אחרת, לרבות מסרונים, על ידי המפלגות או רשימות המועמדים, שלא בא עליה אישורו של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית. מוצע שיושב ראש ועדת הבחירות המרכזית יהיה רשאי לסרב לתת אישור לפי סעיף זה או להתנות את מתן האישור בתנאים, בהתחשב, בין השאר, בשיקולים שתעמולת הבחירות תפר הוראה מהוראות חוק זה או את הוראת סעיף 126(7) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], תשכ"ט-1969. כמו כן, מוצע שיושב ראש ועדת הבחירות המרכזית יוכל לשקול בהחלטתו גם את פילוח והיקף האוכלוסייה שלה מיועדת תעמולת הבחירות, אשר בחינתם משמעותית לנוכח הניסיון בשנים האחרונות לדכא או לעודד הצבעה בקרב קבוצות אוכלוסייה ספציפיות באמצעות הפצה סלקטיבית אליהן של ידיעות כוזבות או מידע מטעה או חלקי. לנוכח החשיבות של דיון ציבורי ופוליטי חופשי ותוסס, לא מוצע לאסור על תעמולת בחירות באינטרנט קודם ל-14 ימים עד לבחירות, בתקופה זו (בין 90 ימים עד 14 ימים לפני הבחירות), יחולו כל המגבלות האחרות בהצעה זו על הפצת ידיעות כוזבות.

- **מוצע לתקן את הוראת סעיף 13 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959**, ולהוסיף הגדרה של "הפרעה בלתי הוגנת", שתכלול גם פרסום והפצה של ידיעות כוזבות, לרבות באינטרנט או בכל דרך אחרת. זאת לנוכח השימוש המסיבי בידיעות כוזבות שנעשה בשנים האחרונות במערכות הבחירות בישראל ובמדינות אחרות על ידי מפלגות ומועמדים פוליטיים.

מטרתן של הצעות אלה היא כאמור לחזק את החקיקה במדינת ישראל במטרה למנוע את פגיעתן הרעה של ידיעות כוזבות בהקשר של מערכות הבחירות במדינה, כדי להגן על קיומן הדמוקרטי וחופשיותן ועל זכויות האדם.